

Uit: “Ridderkerk in de Tweede Wereldoorlog” van Stichting Oud Ridderkerk

Het drama aan de Donckselaan

Eén van de meest trieste momenten, die in Ridderkerk plaatsvond was de moord op zeven Nederlandse burgers aan de Donckselaan te Bolnes.

De samenstellers van dit boekje de heren W. van Gent en G. de Jong hebben als leidraad voor dit verslag het Proces-verbaal van de Koninklijke Marechaussee van 15 juni 1945 en een Rapport van het Rijksarchief gehanteerd om een zo betrouwbaar mogelijke samenvatting te geven. Tevens is gebruik gemaakt van de interviews met de bij dit drama betrokken nog in leven zijnde mannen en vrouwen. Dit waren Wim Kramer, Aart Hooijmeijer, Cees Punt, Dr. Ir. C. Berger, zoon van de omgekomen Dr. Berger. Bovendien mocht gebruik worden gemaakt van het persoonlijke verslag van mevrouw Burggraaf-Kooij, alsmede een nagelaten verslag van Gerrit van Driel.

De geïnterviewden en de andere rapporteurs hadden geen bezwaar tegen het noemen van hun namen in dit verslag.

De verhalen die over dit drama de ronde deden zijn verschillend en onvolledig.

Bij het onderzoek naar gegevens bleek, volgens een schrijven van 4 januari 1995 dat bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en bij het Rijksinstituut van Oorlogsdocumentatie geen gegevens bekend waren over dit Ridderkerkse drama. In een onlangs verschenen boek “Canadezen in actie” van de schrijvers Henk Bollen en Paul Vroemen staat op bladzijde 255 een zeer kort relaas.

Hier volgt dan de samenvatting.

Dinsdag de 8ste mei 1945, drie dagen na de officiële capitulatie van Nazi-Duitsland, wapperde van veel Ridderkerkse gebouwen en huizen de Nederlandse driekleur. De bevolking was in feeststemming na de bange hongerwinter van 1944/1945.

De Canadese bevrijdingstroepen waren inmiddels in het dorp gearriveerd en werden door de bevolking hartelijk verwelkomd.

Alle angst scheen tot het verleden te behoren en juist toen voltrok zich in Bolnes een drama....

De oorlog was voorbij en dat was voor de pas weer geïnstalleerde burgermeester Crezée van Ridderkerk reden opdracht te geven aan een arrestatieploeg om enkele vrouwspersonen z.g. moffenmeiden te gaan ophalen in Bolnes. Deze vrouwen werden daarna in Ridderkerk kaalgeschoren als straf voor hun heulen met de vijand. Een soort volksgericht, zoals dat werd genoemd.

Deze arrestatieploeg bestond uit een agent van politie, J.van de Berg in uniform en vijf leden van het Strijdend Gedeelte (S.G.) van de Binnenlandse Strijdkrachten (de B.S.). Deze laatsten waren gekleed in een blauwe overall met een oranje band om de arm en een oranje halsdoek om.

Tijdens deze arrestatie in Bolnes in het begin van de avonduren omstreeks 21.00 uur deed zich een ongeluk voor. Om de opdringende omstanders wat terug te dringen wilde een B.S.-er een waarschuwingsschot in de lucht geven, hij raakte de trekker echter te vroeg aan en de kogel trof een jongeman W.L. de Groot in het dijbeen. Een omstander G. van Driel haalde als E.H.B.O.-er vlug zijn verbanddoos thuis op en verbond de jongen ter plaatse.

Omdat de wagen van de arrestatieploeg toch op weg was naar Ridderkerk werd besloten langs de Donckselaan te rijden en de gewonde jongen bij de aldaar wonende huisarts Dr. Berger te brengen voor verdere medische behandeling. De gewonde W.L. de Groot en zijn vader R. de Groot met de E.H.B.O.-er G. van Driel namen op de open vrachtwagen van de B.S. plaats samen met de drie gearresteerde vrouwen. Vervolgens reed de wagen naar de woning van Dr. Berger aan de Donckselaan. De huisarts was thuis en liet de gewonde jongen in zijn woning om medische hulp te verlenen.

Tijdens dit oponthoud van de arrestatieploeg hield de agent van politie J. v.d. Berg een aankomende personenauto van de Duitse Weermacht aan, die uit de uitrit van een aangrenzende villa kwam. Deze auto moest de wagen van de B.S. passeren. IN de auto zat een Duitse officier Hans Günther met zijn Nederlandse vriendin A.N.L. De politieman stapte op de inmiddels gestopte auto af en vroeg naar het persoonsbewijs van het meisje. Het meisje stond ter plaatse bekend als een "moffenmeid".

De agent wilde haar overeenkomstig zijn instructies arresteren, waartegen het meisje zich verzette. Er ontstond een worsteling tussen het meisje en de agent. Het meisje riep de hulp in van de Duitse officier: "Hans, Hans, help me toch!".

De Duitser trachtte het pistool te trekken, doch één van de leden van de B.S. Aart Hooimeijer, dit ziende, hield hem met zijn pistool in bedwang. De officier bracht vervolgens met zijn claxon luide signalen voort en stapte daarna uit met de handen omhoog.

Dit toneel werd gadeslagen door een aantal nieuwsgierigen, dat zich ter plaatse bevond. Onmiddellijk na de geluidssignalen kwam uit de naastliggende villa Oberwachtmeister Jahn in loopas aan, gekleed in een lichtkleurige veldjasje en een keepje op. Hij droeg in iedere hand een handgranaat, die hij in de richting van de arrestatiewagen wierp. Eén ervan kwam achter de auto en verwondde de chauffeur L. Stolk, terwijl de andere handgranaat niet tot ontploffing kwam.

Direct hierna ontstond een vuurgevecht tussen leden van de B.S. en de Duitsers die inmiddels waren toegeschoten. Ook officier Hans Günther, die eerst met zijn vriendin was weggehouden en licht gewond was kwam terug en nam aan het gevecht deel. Bij de aanvang van het vuurgevecht verwijderde zich de agent van politie al schietend teneinde hulp te halen in Ijsselmonde. Ook twee andere leden van de B.S., n.l. C. Alblas en J.P. Rijdsdijk verwijderden zich in de richting van Ridderkerk om eveneens assistentie te halen. Een ander lid van de B.S., J. van D., nam de vlucht langs het huis en de tuin van dokter Berger. Ter plaatse bleven slechts twee B.S.-ers over n.l. A. Hooimeijer en D. Hobbel. Hooimeijer, die met een pistool bewapend was werd bij het vallen van de eerste schoten door een kogel in zijn rug verwond.

Tijdens dit vuurgevecht namen de nieuwsgierige omstanders de vlucht in de woning van dokter Berger. Ook de gewonde Hooimeijer kroop op handen en voeten de woning in, vergezeld van D. Hobbel, die gewapend was met een stengun. De Duitsers verhit door het gebruik van alcoholische dranken, openden luid schreeuwend van alle kanten met geweren, pistolen, en handgranaten het vuur op het huis van de dokter. Zelfs een pantservuist werd naar binnen gegooid waardoor het huis ernstige schade opliep. De in het huis bevindende personen zochten deels hun veiligheid in de hal en in de kelder. Toen de pantservuist het huis trof, namen deze personen de vlucht naar buiten via de achterzijde van het huis.

“Wij liepen de tuin in” aldus mevrouw Burggraaf-Kooij, die toen dienstbode was bij dokter Berger. “Daar werden we opgevangen door de Duitsers. Eén zei tegen mij “Schweinhund” en duwde zijn geweer in mijn rug. Maar de andere zei “Nein, nein, Frauen und Kinder nicht töten” en hij duwde mij in de sloot, die de tuin van het bouwland scheidde. Via dat land zijn wij en vijf kinderen gevlucht naar de huizen aan de Donckselaan”.

Twee vrouwen en vijf kinderen werden ongehinderd doorgelaten, terwijl L. Stolk en dr. Berger, die met zijn jongste kind op de arm liep, door een aantal Duitsers werden opgevangen, vastgehouden en voor de aan het huis gebouwde garage geplaatst. Het kleine kind werd dokter Berger afgenomen en door een Duitser bij de burens gebracht. Enige tijd later werden de in de kelder aanwezige personen waaronder W.D. Kramer en zijn verloofde door een Duitse militair gesommeerd onder bedreiging van een handgranaat naar boven te komen. Hieraan werd door allen direct gevolg gegeven.

De mannen moesten zich van de achterzijde van de woning langs de garage naar de voorzijde van de garage begeven. Daar werden ze voor de garagedeur geplaatst bij de daar eerder geplaatste personen nl. N. Groeneweg, R. de Groot en W.L. de Groot. Ze moesten allen gaan staan met de handen omhoog en het gezicht naar de garagedeur. Vrouwen en kinderen werden onder leiding van enige militairen naar de Donckselaan gebracht en moesten zich laten zakken in de berm van de sloot. Ze mochten er niet boven uit kijken om waar te nemen wat er met de mannen voor de garage zou gebeuren. Daarna werden ze in vrijheid gesteld.

Ondertussen moesten de voor de garage geplaatste personen op Duits commando achter elkaar lopend met de handen omhoog zich begeven naar een weiland naast het huis van dokter Berger. Zij werden door een Duitser onder schot gehouden. Direct daarop kwam een tegenorder “Zurück” bij monde van de Oberwachtmeister Jahn. Ze werden opnieuw voor de garagedeur geplaatst. Eén voor één moesten ze in de rij plaatsnemen met de handen omhoog, daarna werden ze gefouilleerd onder geschreeuw en gesnauw. Dokter Berger trachtte de Duitsers nog tot rede te brengen, doch dit mocht niet baten. De mogelijke reden kan zijn dat de dokter enkele dagen tevoren hooglopende ruzie had gehad met de officier Hans Günther over het uitsteken van de Hollandse vlag. Voor de garagedeur stonden met de handen omhoog de volgende personen: N. Groeneweg – C. Berger – W.L. de Groot – R. de Groot – N. vd Berg – L. Stolk – G. van Driel – W.D. Kramer.

Daarna klonk een bevel en werden ze zonder vorm van proces één voor één op een afstand van ongeveer drie meter neergeschoten. Dat was omstreeks 21.45 uur.

“Ik vreesde nog niet het ergste”, vertelde ons de nog in leven zijnde Wim Kramer, die we een bezoek hebben gebracht. “Tot we door die Duitse commandant werden teruggeroepen en in een rij voor de garage werden geplaatst. Ik was de laatste in de rij van rechts naar links; naast mij stond Gerrit van Driel en daarnaast dokter Berger. Verder weet ik de volgorde niet meer. Ik kan mij de Duitser die de opdracht gaf ons dood te schieten, nog goed voor de geest halen, hij staat in mijn geheugen gegrift. (Het was ook het laatste wat Wim Kramer gezien heeft. Red.) Hij was lang, mager en ongeveer 25 jaar oud met een donkergroen keepje op en hij gaf bevel aan een soldaat, die op ongeveer drie meter afstand stond met een automatisch geweer.

Bij de eerste schoten hoorde ik de mannen naast mij op de grond vallen. Na een schot ketste een kogel waarschijnlijk tegen een muur en trof van Driel die naast mij stond in zijn dijbeen. Hij stortte naast mij neer en toen keek ik onwillekeurig opzij. Direct volgde het volgende schot dat voor mij bestemd was. Doordat ik mijn hoofd gedraaid had trof de kogel mij niet in de nek, doch ging in mijn ene oog naar binnen, verbrijzelde mijn neus en ging via mijn andere oog naar buiten. Ik stortte hevig bloedend neer, maar voelde eerst geen pijn, even was ik bedwelmd. Dat ging echter snel over. Even later voelde ik dat een Duitser mijn arm pakte, die ik slap hield en mijn horloge van mijn pols rukte. Toen werd het stil. Het duurde niet lang of de Duitsers sleepten ons, de doden, naar de wachtkamer van het doktershuis. Ze pakten mij bij de kraag van mijn jas en ik hield mij voor dood. In het doktershuis bedekten ze ons, de doden en ik, die zich voor dood hield, met een zeil. Nadat ik een tijdje onder dat zeil gelegen had, hoorde ik Engels spreken en toen durfde ik mijn mond te openen en ik riep “help me”. In het Engels hoorde ik zeggen “He is not dead”. Het was een Canadese officier die inmiddels ter plaatse was gekomen en mij hevig bloedend tussen de doden uittrok. Ik was mijn beide ogen en mijn neus kwijt, maar leefde nog.

Men bracht mij met een Duitse Rode Kruisauto naar het Zuiderziekenhuis in Rotterdam. Men meende daar te doen te hebben met een Duitse militair, hetgeen aanleiding was mij niet te accepteren. We gingen daarna direct door naar het Coolsingelziekenhuis, waar men vol bleek te zijn. We gingen weer terug naar het Zuiderziekenhuis, waar men inmiddels op de hoogte was gesteld, dat ik slachtoffer was van bruto geweld. Ik werd direct opgenomen. Op de rand van de dood, ondanks veel bloedverlies, heb ik het toch mogen overleven. Na wekenlange verpleging werd ik uit het ziekenhuis ontslagen, blind tot op de huidige dag.” aldus Wim Kramer.

De tweede overlevende Gerrit van Driel, heeft een schriftelijke verantwoording nagelaten.

“Ik (zo schrijft hij) was op één na de laatste in de rij en op onbegrijpelijke wijze slechts in mijn dijbeen geschoten, en daarna neer gevallen. De slachtoffers werden enige tijd daarna in de wachtkamer van het doktershuis gesleept. Degenen die nog enig teken van leven vertoonden werden door één of meer kogels gedood. Waarom weet ik niet, maar mij sleepten ze verder naar buiten. Door mijn lichte verwonding was ik in staat mijn geest helder te houden en kalm te blijven, hoewel met uiterste inspanning. Verscheidene malen werd ik gecontroleerd met een zaklamp (het was inmiddels donker geworden), maar ze merkten blijkbaar niet dat ik nog leefde.

Toen werd het rustig, hoewel op enige afstand nog geschoten werd. Later bleek dat tussen de Duitsers en een versterking van de B.S. een korte schotenwisseling was. Ik durfde echter nog niet op te staan uit vrees dat er nog één of meer moffen waren achtergebleven. Dat was maar goed ook, want plotseling kwam er weer een mof, die mij nauwkeurig met zijn zaklamp bekeek en mijn lippen en mijn hand betastte en merkbaar twijfelde aan mijn dood.

Dit was een vreselijk ogenblik, maar op dit kritieke moment begon er iemand in het huis die nog leefde te kermen. Dit bleek later de B.S.-er Dirk Hobbel te zijn. De Duitser rende naar binnen en loste een schot op hem. Nu was het mijn tijd en ik sloop voorzichtig van de plaats weg en snelde daarna het weiland in, waadde door enkele sloten, kroop over een hek en bereikte veilig het huis van v/d Ent aan de Benedenrijweg, waar men mij voorlopig verbond”.

Tot zover het relaas van Gerrit van Driel.

Dirk Hobbel en Aart Hooimeijer, zoals de laatste ons vertelde, bevonden zich in de hal onder het puin, dat veroorzaakt was door de ontploffing van de pantservuist. Toen zij daar lagen hoorden zij de schoten die een einde maakte aan het leven van degenen die voor de garagedeur stonden.

Toen werd het stil.

Hooimeijer vroeg aan Hobbel hoe deze het maakte omdat hij wat lag te kreunen van de pijn. Hobbel zei dat het nogal meeviel.

Hooimeijer, die gewond was door een kogel in z'n rug en buiten geluid hoorde van voetstappen, vertrouwde het niet en kroop van onder het puin zo geruisloos mogelijk naar de naastliggende kamer en verborg zich achter de sofa. Toen hij daar goed en wel lag hoorde hij voetstappen de woning binnenkomen en hoorde een schot. De kreunende Dirk Hobbel was niet meer. Op beestachtige wijze was hij door een Duitser afgemaakt. De Duitser meende daarmee de laatste getuige van het drama te hebben geliquideerd, niet wetende dat ook Kramer en Van Driel nog leefden.

Aan het einde van de Donckselaan eiste een verdwaalde kogel eveneens een slachtoffer. Een schippersknecht C.Pluin die met twee vrienden, een broer en een zus aan het wandelen was werd geraakt door een kogel die hem verwondde. Het projectiel trof daarna het naast hem lopende meisje A. Arts dodelijk.

Aan het begin van de Donckselaan hadden de Duitsers een twintigtal mannen, vrouwen en kinderen opgevangen en tijdelijk geplaatst tegen de muur van het Huis ten Donck. Zij moesten eveneens met de handen omhoog gaan staan en ze werden gefouilleerd.

Inmiddels arriveerde vanuit Ridderkerk een wagen van de B.S. onder leiding van Piet Kreuk ter sterkte van 23 man. Deze wagen werd ter hoogte van de werf Gusto al vanuit het Doncksebos door de Duitsers onder vuur genomen. Daar het al donker was vuurden de Duitsers, gelegerd op het Gusto terrein, een lichtkogel af. Omdat Kreuk meende dat hij rugdekking moest hebben liet hij 5 man onder

leiding van Cees Punt achter bij de Gusto en ging met de rest van zijn ploeg door naar het Huis ten Donck. Na een korte schotenwisseling bij het Huis ten Donck maakte de Duitse commandant hieraan een einde en trad in contact met de B.S. commandant. Daarna werden de burgers voor verhoor naar Ridderkerk gebracht en daarna in vrijheid gesteld. Bij dit incident vielen gelukkig geen slachtoffers.

Omstreeks 22.45 uur arriveerde aan de Donckselaan bij het huis van dokter Berger een Canadese officier met de Commandant van de B.S. te Ridderkerk de heer A. Vugt.

Zij hebben zich overtuigd van de toestand in de woning van de dokter. De overlevenden W. Kramer en A. Hooimeijer werden met spoed naar het ziekenhuis gebracht.

Twee B.S.-ers bleven die nacht in het aardedonker achter als wachtposten. Toen werd het angstig stil, zo vertelde een B.S.-er. Alleen klonk vanaf de open wagen van de B.S., die op de uitrit van de garage van het huis van dokter Berger was gereden, het akelig gereutel van één of meer stervende slachtoffers. Deze waren door de Duitsers inmiddels onder een zeil op de wagen gelegd.

Tegen middernacht verscheen de agent van politie van Dusschoten met H. van Splunder, die op de Donckselaan woonde, bij de auto en zagen de slachtoffers op de wagen liggen.

De mensen die bij dit drama de dood vonden waren:

H. Groeneweg, geboren 1907, ouderling van de Gereformeerde kerk, op weg naar huis.

C. Berger, geboren 1903, arts te Ridderkerk

W.L. de Groot, geboren 1925, de in Bolnes gewond geraakte jongeman.

R. de Groot, geboren 1903, vader van de gewonde jongen.

H. v.d. Berg, geboren 1921, toeschouwer

D. Hobbel, geboren 1922, B.S.-er

L. Stolk, geboren 1902, chauffeur van de B.S.-wagen.

A.Arts, geboren 1924, meisje op weg naar huis.

De lijkschouwing werd verricht door de arts A. Bijdendijk, wonende te Slikkerveer. De gewonde personen C. Pluin, schipper, A. Hooimeijer, oud 28 jaar, B.S.-er met schot in de rug, G. van Driel, oud 23 jaar met een schot in het dijbeen, W.D. Kramer, oud 28 jaar met een schot door het hoofd.

De laatste Wim Kramer, werd levenslang blind. Hij kwam oorspronkelijk uit Zuidland en was ondergedoken bij de familie Van Splunder aan de Donckselaan. Hij is later gehuwd met zijn verloofde, waarmee hij samen in de kelder van het huis van de dokter was weggekropen. Het huwelijk is voltrokken in 1946 vanuit de villa van de familie Van Splunder en werd verricht door de

weer na de bevrijding in ere herstelde burgermeester Crezée. De gehuwden hebben nog drie kinderen gekregen en Wim Kramer heeft ondanks zijn blindheid tot zijn 70ste jaar de kost voor het gezin kunnen verdienen met een groothandel in zoetwaren in Zuidland.

Enkele weken na dit voorval ontving een meisje in Alkmaar, vriendin van één van de daders, de Obergefreiter Klaus Munhold, een brief waarin deze zijn relaas over het Donckselaan drama weergaf. In het Hollands vertaald aldus:

“Hun chef, de officier Hans Günther was gewond geraakt door een kogel afgevuurd door een B.S.-er. De B.S.-ers trokken zich terug in het huis van de dokter Berger en zetten van daaruit de strijd voort. Wij werden”, zo schreef hij, “vanuit dit huis beschoten en wij vuurden er op los. Wij zouden die lafhartige mannen laten zien wat echte kerels waren. Wij wierpen drie pantservuisten naar binnen, waardoor het huis zwaar beschadigd werd. Toen wij naar binnengingen lagen er zeven doden.”

En Klaus Munhold eindigde zijn brief met “das was alles nur wegen ein dummes Mädel.” Hiermee werd de laffe moord op de Nederlanders ontkennt om zo latere vervolging te voorkomen.

Het procesverbaal dat 15 juni 1945 is opgemaakt door de Koninklijke Marechaussee vermeldt dat de hierna genoemde daders aansprakelijk zijn voor deze moordpartij:

- Hans Günther, commandant van de 2de Compagnie Verbindingsafdeling van het 331 Batt.
- Klaus Munholt, Obergefreiter, als boven
- Jahn, Oberwachtmeister, als boven.

Bovendien meldt het rapport nog een elftal ondergeschikten, die mede verantwoordelijk zijn voor de daden. Zij droegen een donkergroen uniform met lichtgroene spiletten met een gele spiegel op de kraag. Het veldpostnummer van de eenheid was 09167.

Dit proces-verbaal is gezonden naar de P.O.D. (de politieke opsporingsdienst) te Den Haag en naar het Canadese Court of Inquiry.

Ter nagedachtenis aan de slachtoffers is op 8 mei 1946 een tijdelijk monument opgericht. Het huidige monument is op 17 mei 1947 onthuld. Het staat naast de voormalige dokterswoning van dokter Berger. Inmiddels is het monument geadopteerd door de school “De Driemaster” te Slikkerveer.

Naschrift.

Bij nader onderzoek bleek dat het complete dossier van dit drama zich bevindt op het Ministerie van Justitie. Op 21 februari j.l. (1995) mochten de samenstellers dit dossier inzien, o.a. het proces-verbaal, het lijkschouwingrapport, alle getuigenverklaringen, foto's van de daders, plattegrond van de plaats waar het gevecht en de fusillade hadden plaatsgevonden en de complete brief van een van de daders aan zijn vriendin.

Niets wees erop dat de daders terecht zijn. Alleen in genoemde brief schreef Klaus Munhold dat ze op woensdag 9 mei 1945 waren ontwapend en daarna naar Duitsland vertrokken. Hierdoor zijn ze hun gerechtelijke straf ontgaan. Blijkbaar had justitie de handen vol aan de overige binnenlandse problemen. De andere morgen kwam dominee Warnink ons opzoeken en bracht het bericht wat er zich had afgespeeld aan de voorkant van het huis. Het huis was een ruïne aan de voorzijde en de apotheek een ravage. Daar was een handgranaat ingegooid. De kasten met flessen en potten waren omgevallen. De zondag daarop is er een zeer geëmotioneerde dienst geweest in de Gereformeerde kerk, die vier van haar leden hier verloren hebben. Dit zijn de gebeurtenissen die zich rondom het doktershuis op de 8ste mei 1945 hebben afgespeeld.

Het monument is onthuld dat op de Donckschelaan is geplaatst op 7 mei 1946 en aan de gemeente Ridderkerk aangeboden. Er waren diverse sprekers. O.a. Burgemeester Crezee, dominee Warnink en de pater van de Katholieke kerk (het meisje Arts was katholiek). Het zangkoor Laus Deo zong nog enige liederen en zo werd de plechtigheid besloten.

Twee mensen zijn er nog levend vanaf gekomen. Gerrit van Driel uit Bolnes, die zich voor dood hield en ontvluchtte. Wim Kramer, die door z'n ogen is geschoten en z'n verdere leven blind is gebleven.